

Editorial

Twee eigenaars onder één dak in een nieuw grenswaardenstelsel

Per 1 januari 2007 is een nieuw grenswaardenstelsel van kracht. Het nieuwe stelsel wordt ook wel aangeduid als 'dual' omdat de grenswaarden zullen worden verdeeld over twee domeinen: een publiek domein en een privaat domein. Voorheen bevonden alle stoffen zich in het publieke domein: het instellen van nieuwe grenswaarden en het bijstellen van bestaande waarden was uitsluitend een zaak van de overheid. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) publiceerde op 21 december 2006 een lijst met stoffen die in het publieke domein blijven. Stoffen die niet in deze lijst staan worden overgeheveld naar het private domein. In dit domein zijn werkgevers en werknemers gezamenlijk verantwoordelijk voor de grenswaarden. Het is alsof het bouwwerk dat grenswaardenstelsel heet eerst één eigenaar had. Deze eigenaar – de overheid – heeft nu de bovenverdieping verkocht aan de werkgevers en werknemers, terwijl de begane grond in eigendom blijft van het rijk. Beide eigenaars dienen de belangen van de bewoners van het pand: de gezondheid van de werknemers. Of ze hier voldoende in slagen zal afhangen van de samenwerking tussen de eigenaars.

Op dit moment lijken twee vragen van belang: wat gaat er precies veranderen en hoe sluit dit aan op ontwikkelingen in de EU? Vertegenwoordigers van SZW van de Sociaal Economische Raad (SER), van de Gezondheidsraad, de Vereniging van Nederlandse Chemische Industrie (VNCI) en van het Scientific Committee Occupational Exposure Limits (SCOEL) waren 16 november jl. samen met leden van de Contactgroep Gezondheid en Chemie (CGC) en de Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne (NVvA) op zoek naar het antwoord op deze vragen.

De Gezondheidsraad heeft in de afgelopen 25 jaar voor 180 stoffen gezondheidkundige advieswaarden afgeleid. Met het huidige tempo duurt het erg lang voordat grenswaarden ingesteld zijn voor alle 30.000 stoffen die in gebruik zijn, nog afgezien van de noodzaak om de grenswaarden met enige regelmaat te herzien. Een snellere procedure acht Prof.dr. G. Mulder, voorzitter van de werkgroep van deskundigen (de werkgroep die vanuit de Gezondheidsraad met voorstellen voor gezondheidkundige advieswaarden komt) niet mogelijk zonder verlies aan kwaliteit. De maatregelen in het nieuwe stelsel leiden er toe dat het werkprogramma van de Gezondheidsraad sterk wordt uitgedund. De genotoxische carcinogenen (40-50 stoffen) blijven in ieder geval in het publieke domein. Verder wil de overheid in dit domein vooral 'hoogrisico stoffen' handhaven (10-20 stoffen). Hiertoe behoren stoffen waarvoor de overheid geen 'eigenaar' kan aanwijzen, bijvoorbeeld procesemissies zoals dieselmotoremissies

of stoffen die anderszins ontstaan door 'koken, roken en stoken'. Daar waar SZW spreekt over 'hoogrisico stoffen', heeft de SER het in haar advies over 'prioritaire stoffen' (SER, 2005). Werkgevers en werknemers zijn er namelijk voorstander van dat behalve naar de intrinsieke stofgebonden eigenschappen ook gekeken wordt naar andere aspecten zoals bijvoorbeeld het aantal werknemers dat aan de stof is blootgesteld en de wijze waarop stoffen worden toegepast. Ook stoffen met een Europese grenswaarde blijven in het publieke domein (ca. 100 stoffen). In de omvang van de inspanning en in de werkwijze van de Gezondheidsraad verandert er verder niets. Prof. Mulder wil de gezondheidkundige beoordeling graag blijven baseren op humane data en uitkomsten van proefdieronderzoek. Veel partijen waaronder de EU-bureaucraten verwachten echter veel van in vitro-alternatieven voor proefdieren en het gebruik van computermodellen. De voorzitter van de WGD ziet echter weinig in het gebruik van alternatieve bronnen zoals in vitro-gegevens, en computermodellen (zoals de kwantitatieve structuur-activiteitsrelaties of QSAR's). Als je deze benadering toepast introduceer je veel onzekerheden, wat het gebruik van grotere veiligheidsfactoren noodzakelijk maakt, wat weer zou moeten resulteren in een lagere grenswaarde. De Gezondheidsraad heeft hierover al een keer geadviseerd (Gezondheidsraad, 2001).

De grote broer van de WGD in Europa, de SCOEL, opereert op een wijze die sterk lijkt op die van de WGD. Net als de Gezondheidsraad gaan ze voor kwaliteit en dat duurt lang. Vanwege de uitbreiding van de EU met nieuwe lidstaten is ook dit comité nu uitgebreid. Er is niet gekozen voor een vertegenwoordiging van alle lidstaten maar een samenstelling op basis van benodigde expertise. Deze herstructureringen vragen veel tijd en houden de SCOEL af van haar primaire taak: het instellen van Europese grenswaarden. Verder wordt het werk bemoeilijkt door het ontbreken van een secretariaat dat de adviezen op schrift stelt. Het werkprogramma wordt aangereikt door het Directorate General Employment and Social Affairs op geleide van verzoeken die worden ontvangen van de lidstaten. De vaststelling van grenswaarden binnen Europa verloopt nog niet erg efficiënt en hiervan is op korte termijn zeker niet meer te verwachten dan van de rol van de Gezondheidsraad in het oude stelsel.

Dr. R. Woutersen, die zitting heeft in de SCOEL, maar ook SZW en sociale partners zien liever dat de lidstaten onderling afspraken maken over wie welke stoffen behandelt. Een gezondheidkundige advieswaarde voorgesteld door één van de lidstaten kan dan door SCOEL in een inspraakprocedure aan alle lidstaten worden voorgelegd. Het comité kan in deze procedure van hoor-wederhoor uiteindelijk een beslissing

Dr.ir. P.T.J. Scheepers, Contactgroep Gezondheid en Chemie

nemen.

De stoffen in het private domein liggen op het bordje van werkgevers en werknemers. Gelukkig bestaan voor de meeste van deze stoffen al grenswaarden, en deze kunnen gewoon worden gehanteerd totdat er nieuwe gegevens beschikbaar komen waaruit zou blijken dat de grenswaarde niet langer als veilig kan worden beschouwd. Bijstelling van deze grenswaarden gebeurt dan niet door de Gezondheidsraad maar onder verantwoordelijkheid van de nieuwe eigenaar. Voor stoffen waarvoor op dit moment geen MAC-waarde meer bestaat, kunnen grenswaarden worden aangereikt door producenten. Nieuwe grenswaarden kunnen ook worden afgeleid door gebruikers, bijvoorbeeld voor specifieke toepassingen. Zo is het denkbaar dat er in de toekomst in het private domein voor één en dezelfde stof verschillende grenswaarden worden gepubliceerd. De VNCI verwacht dat producenten zullen streven naar harmonisatie van grenswaarden, maar of dit ook internationaal gaat gebeuren is maar de vraag.

De overheid, maar ook werknemers en werkgevers willen er zeker van zijn dat de grenswaarden in het private domein op een voor de gezondheid veilig niveau liggen. Herintroductie van eerder ingetrokken MAC-waarden, zal de overheid niet kunnen overtuigen, omdat deze grenswaarden zijn afgevoerd wegens onvoldoende onderbouwing. Toch verlangt de overheid in het nieuwe arbobesluit dat er een grenswaarde beschikbaar is óf een goede praktijk, waarvan aangetoond is dat die het gezondheidsrisico wegneemt. Voor bijstellingen van bestaande grenswaarden en voor nieuwe grenswaarden in het private domein is het niet waarschijnlijk dat de procedure van de Gezondheidsraad (de drietrapsprocedure) nog zal worden gehanteerd. Werkgevers en werknemers willen graag een eenvoudiger en snellere procedure voor het bepalen van een gezondheidskundig veilige grens. Eenvoudiger en sneller betekent vaak dat er grotere onzekerheden optreden, die weer moeten worden afgedekt met veiligheidsfactoren, wat zal resulteren in een lagere grenswaarde.

Binnen REACh zijn producenten verplicht hun kennis beschikbaar te stellen die van belang kan zijn voor het beoordelen van de gezondheidsrisico's van de stof. SZW verwacht dat deze extra informatie kan bijdragen aan betere grenswaarden. Maar er zijn vragen over de kwaliteit van deze informatie. Deze door de producenten zelf of in opdracht uitgevoerde toxiciteitsstudies zijn meestal niet gepubliceerd in 'peer reviewed' tijdschriften. Er is nog een tweede probleem: bedrijven die hebben geïnvesteerd in dergelijk onderzoek, zullen deze informatie dan ook niet belangeloos beschikbaar willen stellen. Ze kunnen deze informatie zelfs voor zich houden tot tien jaar na registratie van de stof. De overheid verwacht dat andere belanghebbende partijen in de markt de eigenaars van deze data hiervoor zullen compenseren.

Werkgevers en werknemers hebben voorgesteld een systeem van kwaliteitsborging op te zetten, dat ook voor derden transparant kan maken dat de private grenswaarden veilig zijn. SZW heeft een projectvoorstel om een leidraad te ont-

wikkelen voor het afleiden van veilige grenswaarden en veilige werkwijzen gesubsidieerd. Deze leidraad moet vooral bruikbaar zijn voor het MKB. Naar verwachting komt dit instrument eind 2007 beschikbaar.

De overheid vindt de haalbaarheidstoets, zoals die nu wordt uitgevoerd in de SER, niet langer nodig. Als er nog niet aan kan worden voldaan moet in een plan van aanpak worden aangegeven welke voorzieningen zullen worden getroffen om hier zo snel mogelijk wel aan te kunnen voldoen. In de tussentijd zullen werknemers dan beschermd moeten worden met persoonlijke beschermingsmaatregelen. Het opstellen van een private grenswaarde en/of het verrichten van metingen en het uitvoeren van een beoordeling (RI&E) kan achterwege blijven bij toepassing van goede praktijken, waarvan aangetoond is dat die het gezondheidsrisico wegnemen. De op deze wijze gevalideerde goede praktijken kunnen worden opgenomen in arbocatalogi. De SER ziet hierin voor zichzelf een coördinerende rol, vooral in het ontwikkelen van richtlijnen die moeten leiden tot kwaliteitsborging van goede praktijken en grenswaarden.

Wat verandert er nu voor werkgevers en werknemers? Op het eerste gezicht niet zoveel. Ze kunnen de huidige MAC-waarden blijven hanteren, hoewel de term MAC wordt vervangen door de meer algemene naam 'grenswaarde'. Om te garanderen dat de private grenswaarden op een voor de gezondheid veilig niveau worden vastgesteld, wordt een systeem van kwaliteitsborging opgezet. Als de werkgever deze leidraad volgt voldoet hij aan de gestelde eisen. Als een andere methode wordt gebruikt, moet de werkgever aantonen dat de gevolgde werkwijze valide is. Het handhavingsbeleid van de Arbeidsinspectie is op dit punt nog niet duidelijk.

De werkgevers en werknemers kunnen zich nu de nieuwe eigenaar noemen van de bovenverdieping van het bouwwerk dat grenswaardenstelsel heet. Hierbij horen de lusten maar ook de lasten. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor klein onderhoud (bijstellen van bestaande grenswaarden), maar ook voor het grote onderhoud (nieuwe grenswaarden) in het private domein. Als ze daarin niet voldoende slagen, gaat het dak lekken met alle gevolgen van dien voor de bewoners. Zij zullen daarop zeker worden aangesproken door de overheid die de begane grond in eigendom heeft en die voortbouwt op een stevige fundering uit het verleden. De SER probeert op beide verdiepingen als een soort bewonersvereniging de belangen van werkgevers en werknemers te bewaken. Bij geconstateerde problemen kan de SER in die rol alleen wijzen op gebreken en aandringen op (preventief) onderhoud, maar ingrijpen blijft een zaak van de eigenaars. Vanuit Europa is op afzienbare termijn niet veel te verwachten. De EU stelt zich in dit gebied op als een soort bouw- en woningtoezicht (zolang u zich aan de regels hoort u niets van ons). De eigenaars hebben er voorlopig vooral belang bij hun eigen domein (eigendom) goed te bewaken.

Zie de website www.arbeidshygiene.nl voor informatie over deze bijeenkomst en de presentaties van de sprekers.